

Transskription af:

Obscuritas

S8E2. Ti gange Jorden gik under: Da solen forsvinder på Bornholm, er det op til Ravn at sikre menneskets overlevelse

Vært og tilrettelægger: Louise Lindblad

Medvirkende: Finn Ole Sonne Nielsen, fhv. chefarkæolog, Bornholms Museum. Poul Grinder-Hansen, fortællerstemme.

Redaktør: Rikke Caroline Carlsen

Intro: Du lytter til en podcast fra Nationalmuseets mediehus Vores tid.

Poul Grinder-Hansen: Ravn står foroverbøjet på marken og høster det modne korn. Sensommersolens stråler luner den unge bondes bare overkrop. Svedperler glinser på hans pande. Året er 2.900 før Kristus. Pludselig sker der noget, der får Ravn til at rette blikket opad. En sort og tung sky bevæger sig langsomt ind over den blå himmel og forvandler den til et hav i oprør. Det er, som om der bliver vendt op og ned på dag og nat, verden og underverdenen. Med ét forsvinder solen, og der bliver helt mørkt.

Louise Lindblad: Du lytter til Obscuritas sæsonen om 10 gange jorden gik under. Lige siden tidernes morgen har vi fortalt hinanden historier om jordens undergang. Og flere gange i Danmarkshistorien har mennesker troet, at nu er det nu. At alt liv forsvinder. For 4.900 år siden sker der noget, som får en hel bornholmsk landsby til at skælve af frygt. Eller det ved jeg selvfølgelig ikke, om de gjorde, men det tror jeg. For prøv lige en gang selv at forestille dig det. At solen forsvinder. Ikke kun i nogle få minutter som ved en solformørkelse. Men i to-tre år. Ud af det blå bliver alting mørkt, og du aner ikke, hvorfor høsten bliver ødelagt. Mørke, kulde og sult overtager året rundt. Hvad stiller man lige op? Hvad stillede stenalder bønderne på Bornholm op, da solen forsvandt? For det gjorde den måske på mystisk vis dér i år 2900 før Kristus. Mit navn er Louise Lindblad. Lige nu sidder jeg på færgen med kurs mod Bornholm, mens solen glitrer i havets overflade. På tv skærme kører nyheder i loop.

Tv-journalist: "Isen fra klodens gletsjere smelter i stigende fart."

Louise Lindblad: På fastlandet tager den tidligere chefarkæolog ved Bornholms Museum imod mig. Jeg tror, han kommer der. Hans navn er Finn Ole Sonne Nielsen. Godmorgen. Han har i mere end 30 år været med til at udgrave på øen, hvor han selv bor. Vi er på vej til det, der i stenalderen er en mange hektar stor kultplads. Den her vej. Herfra skal Finn Ole hjælpe mig med at stykke en dommedags fortælling fra en meget fjern fortid sammen.

Finn Ole Sonne Nielsen: Ravn. Han har boet hele vejen rundt om, kan man sige.

Louise Lindblad: Det er ikke en let opgave, for meget kan vi ikke vide. Men vi kan prøve at forestille os, hvordan en tid i mørket har set ud for stenalderbønderne her på Bornholm. I den her historie kalder jeg hovedpersonen Ravn, og Ravn får en vigtigere rolle, end han tror i at sikre menneskets overlevelse? Når du kigger op på himlen, hvad ser du så for dig?

Finn Ole Sonne Nielsen: Ja, men jeg tænker, at det vi står nu her, er meget autentisk, fordi det er hundekoldt, og vi har ikke meget sol til varme os på, fordi solen den er væk og det giver, og det har han været udsat for før. Men men men det her, det virker jo fordi han... Nu har det stået på nogle dage, og det er bekymrende, at den sol ikke viser sig og det, og det skaber en uro.

Louise Lindblad: Finn Ole hvor er det vi to står lige nu?

Finn Ole Sonne Nielsen: Vi står på Vasegård, vest-pladsen som hvor vi har langhøjen med med en dysse og en jættestue i.

Louise Lindblad: Hvad har du fået øje på?

Finn Ole Sonne Nielsen: De ravne der.

Louise Lindblad: Var det raven der kom?

Finn Ole Sonne Nielsen: Det var raven, der kom her. Der var to.

Louise Lindblad: Den unge bonde Ravn kigger op. Hans øjne følger silhuetten af den sorte fugl mod den mørke himmel. Den skiftevis svæver og dykker i luften. I nogle kulturer varsler raven død og ødelæggelse. I andre, styrke og visdom. Ravn ser, hvordan den sorte fugl ligger og svæver i luften over Vasegård, kultpladsen, det hellige sted, der er blevet brugt til ritualer gennem generationer og stedet, hvor Ravns forfædre ligger begravet. Ravn betragter den sorte fugl ovre fra den nærliggende boplads, hvor han og hans familie bor i små runde hytter med tag af skind omgivet af kvæg, der går og græsser. Ravn træder ind gennem åbningen til en af hytterne, som lyses op af

flammerne fra ildsted i midten af rummet. Omkring ilden sidder flere af hans familiemedlemmer, hans mor, onkel og nevø. Stemningen er trykket. Det er nu 14 dage siden, at solens sidst viste sig på himlen. Da var det endnu sensommer. Nu er frosten og kulden allerede begyndt at krybe ind langs gulvet. De har aldrig oplevet noget lignende. Hvordan kan solen bare forsvinde? De mangler svar. Ravn sætter sig foran ildstedet. Han kigger på siddepladsen skråt over for ham. Der mangler en vigtig person. Den person, der plejede at lede og guide ham og de andre bønder på Bornholm. Ravns mormor, der døde sidste vinter. Hun havde langt, gråt hår. Milde øjne og en helt særlig forbindelse til naturens kræfter. Hun var landsbyens shaman. Raven har de seneste dage haft det som om hun prøver at kommunikere noget til ham. Hvad kunne man forestille sig, at de mennesker, der lever på det her tidspunkt, tænker? Altså hvad? Hvad er årsagen til, at solen er forsvundet og ikke bare i nogle minutter eller i nogle timer, men at det ser ud til, at den er forsvundet rigtigt?

Finn Ole Sonne Nielsen: Ja, det giver jo bekymringer. Når man har bekymringer, så er man klar over, at så må man gøre noget ekstraordinært. Og man må i kontakt med guderne og spørge: Hvad er der galt? Hvordan kan vi formidle dem? Hvordan kan man få solen til at virke igen?

Louise Lindblad: Uger går, måneder går. Vinteren er hård at komme igennem. Ikke alle har klaret det. Ravn har allerede skulle dække flere lig i grøfterne, end han havde fantasi til at forestille sig. Frosten er fortsat ind i foråret og sommeren. Sult, kulde og mørke har overtaget samfundet på Bornholm. Hvor længe kan man som menneskehed overleve, uden at solen viser sig?

Finn Ole Sonne Nielsen: Jeg tror måske, katastrofen er der jo allerede, når i en vækstsæson er væk. Det er klart, at hvis det står på i længere tid, så ville der være massedød. Og det tænker vi ikke kun på menneskene, fordi alt levende er afhængigt af det. Så det man kan sige, jamen så er det fiskeri, man skal, man skal leve af, kan man sige. Det kan man håbe på, at der er liv nok derude. Men det levende, der lever på land, er jo er jo er jo lige som vi. Som mennesker er de altså de der dyr, rådyr og andre vildsvin, og hvad man har haft. De er jo lige så afhængige af solen vil det også. De vil også dø.

Louise Lindblad: Men lige inde bag elendigheden er et håb begyndt at spire. I dag er en vigtig dag. Folk fra alle omkringliggende bopladser er samlet på Vasegård. Børn og voksne, unge og gamle. Det du skal forestille dig er en stor og bar plads opdelt i to dele på hver sin side af en ådal. Hele vejen omkring pladsen er der rejst mandshøje træpalisader. Her er mennesker overalt, måske op mod 1000.

Finn Ole Sonne Nielsen: Jeg tror, at der dufter af, at man er ved at tilberede noget. Man har slagtet, nogle nogle grise, eller man har slagtet nogle okser.

Louise Lindblad: På jorden sidder et barn. Jeg forestiller mig, at lette fordybninger er begyndt at vise sig i de kvinder, der ellers bør være fyldige. Den lille dreng sidder med noget i den ene hånd, et lille fladt sort skifer stykke, som han ridser i med en kniv. Du har noget med i bilen.

Finn Ole Sonne Nielsen: Skal vi tage det frem?

Louise Lindblad: Det tænker jeg.

Finn Ole Sonne Nielsen: Så kan vi lige kigge lidt på det.

Louise Lindblad: To små hvide papkasser, æsker, æsker.

Finn Ole Sonne Nielsen: Men vi skal lige kigge på den, som kommer herfra. Som det blev fundet for nogle år siden.

Louise Lindblad: Ved siden af drengen sidder hans mor og gør det samme. Ridser små motiver i flade sten. Og hvad kalder du den, der, du har i hånden?

Finn Ole Sonne Nielsen: Ja, den kender jeg jo en solsten. Den indeholder en sol.

Louise Lindblad: Det kan jeg se, som ikke er vant til at se på sådan noget her. Så jeg kan se den runde cirkel. Jeg kan se strålerne, der går ud.

Finn Ole Sonne Nielsen: Det er ligesom en børnetegning. Kan man sige.

Louise Lindblad: Den sten du står med i hånden her, at den er fundet i jorden lige herovre eller hvad? Hvor mange sten har I fundet?

Finn Ole Sonne Nielsen: Ja. Vi har i hvert fald over 600 fra de undersøgelser, vi har lavet. Men vi ved jo også, at der må være mange, mange flere på det her sted.

Louise Lindblad: Over hele pladsen. Så langt øjet rækker, sidder mennesker og indridser små sol og markmotiver.

Finn Ole Sonne Nielsen: Man har sat en masse folk til at lave noget, fordi det er nu, vi har brug for dem. Skal vi skal have solen tilbage. Vi skal gøre et eller andet ekstraordinært for at få formidlet guderne. Vi er nødt til at fortælle dem at give dem et klart budskab. Det er solen, vi mangler. Det er den, vi skal have tilbage i jorden.

Louise Lindblad: Og på Vasegårdpladsen, der ellers er ganske flad og bar, er der rejst enkelte store runde stolpehuse. De bliver også kaldt kult huse. Inde i en af dem står Ravn og samler tankerne.

Finn Ole Sonne Nielsen: I denne bygning har man fundet nogle lerpaneler, hvor der med knogler brændte knogler. Hvide knogler er bygget sådan nogle øjne, så der er ligesom sat nogle øjne ind i de her lerpaneler.

Louise Lindblad: Nogle holder øje med Ravn, måske er det ånderne, de største og ældste kræfter, som hører til en anden verden end vores jordiske. Den verden han snart skal skabe forbindelse til. Ravn er nemlig udnævnt til Vasegårds nye shaman, og snart skal han lede sin første rituelle ceremoni. I hånden holder han også en lille sten, som han knytter sammen om.

Finn Ole Sonne Nielsen: Den her er jo hvad skal vi kalde det her en sol sten? Det er jo den er hverken rund eller den. Heller ikke mønstret, der er centreret om en sol. Der er slet ikke sol på den her. Og så til spørgsmålet, hvad er det så? Fordi det ikke er alle, der indeholder sol det her, det ligner mere sådan en spilleplade, kalder jeg det. Men men vi har nogle som også indeholder en del af dem faktisk indeholder også nogle planter, som. Jeg gerne vil have skal være valmuer, fordi at det har man godt vidst at man kunne få. Man kunne blive skæv af at indtage sådan noget.

Louise Lindblad: Solstenene er måske nøglen til overlevelse. De skal bruges til at fremmane den forsvundne sol, og det skal helst gå hurtigt for hvilket være dommedagsscenario for et bondestenalder folk end en fremtid med en sol, der på mystisk vis har mistet sin kraft. Hvordan kan solen bare forsvinde?

Finn Ole Sonne Nielsen: Man mener jo, at det er en klimakatastrofe, som vi har at gøre med omkring det der 2.900 før Kristi fødsel, som. Man kan måle på indlandsisen. Og man kan også måle det nede i Arktis Sydpolen, hvor at man kan se, at der har været en voldsom hændelse. Der har været en, der er svovl i atmosfæren, og svovl er som regel synonym med vulkanudbrud. Og sådan som jeg har forstået det, så er der en stor vulkan på New Zealand, som går i udbrud omkring på det tidspunkt, som man har kunnet datere til plus minus ti år.

Louise Lindblad: Et vulkanudbrud 18.000 kilometer fra Bornholm er måske årsagen til, at solen er forsvundet. Store mængder lava og underjordiske gasser er væltet op fra dybet på New Zealand og har spredt sig over hele den sydlige halvkugle. Og siden den nordlige, hvor Ravn stod en sensommerdag og høstede det modne korn. Det er i hvert fald den nyeste teori og en mulig forklaring på, hvad der er sket. Men det havde stenalder bonden Ravn ingen chance for at vide. Jeg tror egentlig heller ikke, teorier og naturvidenskabelige forklaringer er vigtige for ham, for Ravn mærker det jo selv inde i sin sjæl. Forbindelsen til naturen, til andre verdener, Underjordiske, overjordiske, dødsriget. Som shaman er han nu bindeleddet mellem disse sjæleverdener og vores.

Louise Lindblad: Hvad er det for en opgave, han står overfor, og hvad er det for en rolle, han indtager på det her tidspunkt?

Finn Ole Sonne Nielsen: Han skal sørge for det fællesskab, som har været her. At at koordinere den her kontakt med med guderne for at arbejde på at få solen til at virke igen. Og det kræver jo nogle forskellige handlinger som at tale med sin bedstemor og så udføre nogle ritualer som rent bogstaveligt kan, kan vi sige skal være virksomme. Og der skal man altså. Jeg ved godt, at man siger arkæolog, de skal have en livlig fantasi, og det er jo svært, fordi vi har ikke nogen... Vi har kun nogle ganske få indicier. Man sammenligner også med kriminologer, som står over for en eller anden begivenhed. En hændelse, hvor der ikke er nogen vidner og det de arkæologiske vidnesbyrd, vi har her. De er jo de, kan vi sige få, men de er der jo trods alt. Her på Vasegård, hvor vi ligesom siger jamen, der er lagt noget ned. Der er noget bevidst. Man har gjort noget for at opnå noget.

Louise Lindblad: Omkring 1000 mennesker står samlet. Ravn træder ud af det runde stolpehus kulthuset. Væsken fra valmueblomsten skal hjælpe til at udvide Ravns bevidsthed. Kun i en ændret bevidsthedstilstand kan han opnå kontakt og træde over til åndeverdenen. Trommen og raslen hjælper ham også på vej.

Finn Ole Sonne Nielsen: Fællesskabet skal sættes aktiveres, fordi man skal have en, som taler direkte med guderne. Men, men men men alle skal skal mobiliseres for at håndtere denne her katastrofe, den her krise man har haft. Et billede jeg får fra det, det er den rose man lægger på kisten, når man skal tage afsked med en. At man lægger noget ned hver især, for så kommer man nogle nogle ønsker, for ligesom at det her skal være. Det skal virke.

Louise Lindblad: De er gået frem her. Det er lige her det foregår, fordi de er gået her.

Finn Ole Sonne Nielsen: Og har lagt det...

Louise Lindblad: Og så har de haft en sten i hånden hver?

Finn Ole Sonne Nielsen: Og lagt det ned i den her gamle helligdom.

Louise Lindblad: Måske hele, hele hele samfundet?

Finn Ole Sonne Nielsen: Alle sammen alle sammen har været. Ja, altså, vi kan jo se, at der er noget, der ser lidt primitivt ud, men man tænker hvad er det andet barn, der laver det her? Altså, er der noget, der ikke er, som det er i hvert fald ikke så pænt lavet, kan man sige det.

Louise Lindblad: Kunne det have været et barn?

Finn Ole Sonne Nielsen: Ja, det kunne da sagtens have været børn.

Louise Lindblad: Hvordan skal sådan en sten lægges?

Finn Ole Sonne Nielsen: Altså, vi kan jo se, at nogle af dem ligger med mønsteret nedad. Det vil sige, at man skal kunne danne nogle nedefra, der skal kunne se det, og der er andre, som ligger, så de ligesom kan ses opad. Det minder primært sol. Stenene ligger som det er. Det er en direkte sol. Man skal ligesom prøve at gøre opmærksom på det nu. Nu må du altså godt virke. Hvor det andet det er. Men de sten der ligger ned, som typisk er marksten og plante sten, er det ligesom jord kræfterne. Jeg tænker man skal aktivere, så jeg tænker at man placerer dem i forhold til der hvor hvor man vil have noget der skal virke. Man har et budskab. Det er en kommunikation.

Louise Lindblad: De her særlige magter, naturkræfter eller hvad det nu.

Finn Ole Sonne Nielsen: Der er nogen, der skal råbes op, kan man sige. Ikke at kunne forstå, at vi har vi har problemer nu her. Nu må I godt komme og hjælpe os med at løse det her.

Louise Lindblad: En efter en træder børn og voksne frem og strør solstene ud på jorden som frø, der skal sås. Shamanen som jo er Ravn, hvad laver han imens dette foregår?

Finn Ole Sonne Nielsen: Jo, men han har jo været inde, og det kan være at han skal have flere samtaler med sin bedstemor. Men ellers så tænker jeg at han er gået lidt i trance og har fået sig lidt valmuesaft. Noget som han kunne komme i direkte forbindelse med. Guderne har været i trance og forsøgt at kommunikere direkte, men måske har han spillet et eller andet form for brætspil med det, fordi vi har også noget der tyder på, at det der kan være noget spil i det her. Så nu tænker jeg på Bergmans film, hvor han spiller skak med døden. Men det er det, han vil. Vi ved fra andre samfund, at spil kan man også tage til tydning og få noget sådan noget kontakt til, til til til til den anden verden.

Louise Lindblad: Ravn sidder i skrædderstilling med et brætspil foran sig. Solstenene er hans brikker. Her sidder han i en form for trance og bringer viden fra den ene side af bordet til den anden.

Finn Ole Sonne Nielsen: Det skræmmende er jo, at vi er nøjagtig den samme situation i dag, at hvad kan vi stole på? Hvordan skal vi kommunikere således at vi kan få en normalitet ind igen?

Louise Lindblad: Hvad tænker du på her?

Finn Ole Sonne Nielsen: Jeg tænker, at det store politiske, at man har fået en leder af dem, der skulle være allieret, som fuldstændig har misforstået tingene og skaber så meget kaos. Så så vi som samfund må gøre noget ekstraordinært. Og det er jo det, der er aktuelt. Det er, at vi kan ikke som samfund håndtere et sådant kaos. Det er jo det, der er skræmmende. Og det er det, som man til alle tider siger. Hvordan håndterer man det? Så vælger man bare et kollektivt selvmord, eller hvad gør

man? Ikke sandt? Udvandrer man, prøver man et eller andet fuldstændig desperat for ligesom at få det overstået. Og vi ved ikke, hvad der skete dengang. Men hvis det er at vi har sådan en krise. Så ved vi også, at de ofte bliver fulgt op af misvækst, og at vores immunforsvar bliver svækket og folk dør.

Louise Lindblad: Det er snart tre år siden, solen forsvandt. Det er tidligt om morgenen. Ravn ligger på et stykke skind på jorden og hviler sig i en af hytterne på bopladsen. Hans hud er bleg. Her er helt stille. De kvæg, der førhen gik og græssede lige udenfor, er for længst blevet slagtet. Ovre i langhøjen på Vasegård ligger knogler og kranier i bunker. Kun halvdelen af landsbyen er tilbage. Hårdest har underernæring og sulten ramt børnene.

Finn Ole Sonne Nielsen: De må have sultet bravt i stenalderen. Når sådan en hændelse kommer, en.

Louise Lindblad: Ravn rejser sig og træder ud. Og så sker det utrolige. For første gang i årevis rammer solstråler hans ansigt. Kan du... Kan du forestille dig, hvordan det må have føltes? Altså første gang man mærker solens stråler på huden igen efter så lang tid uden sol?

Finn Ole Sonne Nielsen: Det må være fantastisk. Ja, det må have været en befrielse. Og for ligesom at sige, at den kom igen. Ja, jeg tror. Jeg tror ikke, det er svært at sætte ord på. Det tror jeg, at det er det.

Louise Lindblad: I et stort træ midt på bopladsen. Ser Ravn et edderkoppespind fra en korset og kop. Solen skinner gennem regndråberne, som sidder som perler. Næsten som en slags solfanger. Udover sten med sol motiver og mark motiver. Og her måske opium valmuer du talte om, Finn, så er der jo også fundet nogen sten med motiver som umiddelbart kan tolkes som korsedderkoppespind. Har du et bud på, hvad de kan have betydet?

Finn Ole Sonne Nielsen: Jamen, jeg tror det har noget at gøre med døden og de kors edderkopper de laver jo meget karakteristisk spind, så det ligner som vi kalder dem Web stone, altså det net. Men jeg forestiller mig ligesom i middelalderen, hvor man afbilleder himmelen eller dødsriget som et spindelvæv. At det er nogle af de samme forestillinger, fordi man jo selvfølgelig sagtens kunne se en edderkop, der ligger og fanger levende i sådan et her. Det har noget at gøre med døden og tilfangetagelse eller et eller andet binding eller. Eller den der. Jeg tror, at når man har dyrket de der overgange fra fra forskellige verdener, altså fra et det, som vi selv har et som vi står her ved et levende og et noget der er dødt. Den der dualisme, der ligger mellem det jo.

Louise Lindblad: Finn Ole, jeg kan ikke lade være med at tænke på, at historien om Ravn og solskin her på Bornholm. Har nogle paralleller til den virkelighed, vi står i i dag. Altså, vi står som menneskehed også over for en stor klima trussel, tænker du, at vi kan bruge vores fortid til at på en eller anden måde forholde os bedre til vores fremtid?

Finn Ole Sonne Nielsen: Jeg tror det er svært fordi at der er jo ingen der har oplevet det her, og det er jo meget spekulativt om det, hvordan man forestiller sig, at de har kunnet klare en krise dengang. Men vi har jo katastrofer i vores historiske tid. Hvordan mon, hvordan mon man klarede det? Og det betyder jo altså, at når man er i en vanskelig situation, om man så har voldsom snestorm på Bornholm, så rykker man sammen og man hjælper hinanden. Så jeg tror, at det der grundlæggende i det, det er, men man gør ligesom man gør med også de politiske kriser, vi har nu her, at man prøver at samle sig. Det ligger grundlæggende tror jeg, som også som mennesker. Det er, at når man kommer ud fra noget, der er farligt og noget der er livstruende, så står vi sammen. Simpelthen.

Louise Lindblad: Jeg har bare lige en sidste ting i lommen. Hvis mine helt forfrosne fingre her kan få den op. Jeg har en sort bog med. Nå ja.

Finn Ole Sonne Nielsen: Nå ja, du skal skrive et eller andet.

Louise Lindblad: Kan du? Kan du prøve at holde den? Ja. Det er fordi jeg har sådan en tanke om, at jeg gerne vil have, at alle de gæster, der er med i den her sæson, som jo handler om katastrofer, dommedagsprofetier, at de kommer med deres bedste råd til at overleve en katastrofe eller dommedag. Jeg har den her snor deri. Det er den side du skal slå op på. Ja.

Louise Lindblad: Vil du prøve at læse højt, hvad du har skrevet?

Finn Ole Sonne Nielsen: Jeg skrev "Stå sammen. Hjælp hinanden. Hold ud." Er det okay.

Louise Lindblad: Det er godt.

Poul Grinder-Hansen: Du har lyttet til historien om dengang solen forsvandt. Næste gang du ser solen skinne igennem dråberne i et edderkoppespind, så husk på, at vi er her endnu. Klimakatastrofer har før truet menneskets fremtid, men solen er altid vendt tilbage og dødsrigets port lukket i. Og hvem ved, måske skyldes det, at Ravn og resten af det bornholmske stenalderfolk rykkede tæt sammen, da katastrofen ramte og begyndte at handle i fællesskab. I næste episode skal du høre historien om en ung dommedagsprofet fra Aalborg, der i 1943 lykkedes med at samle et lidt andet slags fællesskab omkring sig. Et fællesskab, der gør sig klar til at stige om bord på skibet Noahs Ark, der vil ankre op ved Limfjordsbroerne, når jorden går under den første marts.

Louise Lindblad: Obscuritas er produceret af Louise Lindblad for Nationalmuseets mediehus Vores Tid. Redaktør er Rikke Caroline Carlsen. Du kan finde flere podcasts om historie ved at søge på Vores tid i din podcast app.

Outtro: Du har lyttet til en podcast fra Nationalmuseets mediehus Vores tid. Følg os på Facebook og Instagram, så får du fascinerende historier og nyt om episoder fra vores mange podcast.

Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus

Obscuritas S8E2: Ti gange jorden gik under: Da solen forsvinder på Bornholm, er det op til Ravn at sikre menneskets overlevelse

Produceret af Louise Lindblad for Vores Tid

Produceret med støtte fra William Demant-fonden, Ingeniør Kaptajn Aage Nielsens Familiefond, Hoffmann og Husmans Fond, Otto Mønstedts Fond, Lemvig-Müller Fonden, Grete og Sigurd Pedersens Fond, Axel Muusfeldts Fond.